197937 - İcmanın Hücciyeti Hakkında Kur’an ve Sünnet'ten Deliller

Soru

İslam hukukunda alimlerin İcma’nın delil olarak kullanıldığına dair Kur'an ve Hadislerdeki deliller nelerdir?

Detaylı cevap

Allah’a hamd olsun.

Sahih icma, İslam hukukunun kaynaklarından biridir. Eğer icma sabit olursa, bu bağlayıcı bir şer’i delildir. Hiç kimse buna muhalefet edemez. Ayrıca daha ayrıntılı bilgi için (112268) ve (197937) sayılı soruların cevaplarına bakınız.

İcmanın hücciyeti Kur’an-ı Kerim ve Sünnet'ten pek çok delille ispatlanmıştır.

Kur'an-ı Kerim'in delillerinden:

- Yüce Allah şöyle buyuruyor: (Yolun doğrusu kendine apaçık belli olduktan sonra Resûlullah’a karşı çıkan ve müminlerin yolundan başkasını izleyen kimseyi saptığı yönde bırakırız ve onu cehenneme atarız. Orası varılacak ne kötü bir yerdir!) (Nisa/ 115.)

İbn-i Kesir r.h şöyle demiştir:

‘“Şafiî r.h bu ayete dayanarak icmânın, muhalefet edilmesi haram olan bir hüccet olduğunu uzun uzadıya düşünüp taşındıktan sonra söylemiştir ki bu, en güzel ve en kuvvetli istidlallerden biridir.” (“İbn Kesir Tefsiri” (2/413)).

Âyetin işaret ettiği anlam: Yüce Allah, müminlerin yolundan gitmeyenleri cezalandıracağını vaat etmiştir. Bu, müminlerin yolunu izlemenin farz olduğunu gösterir. Bu da onların icma ile kabul ettikleri şeylerdir.

- Yüce Allah şöyle buyuruyor: (İşte böylece, siz insanlara şahit olasınız, peygamber de size şahit olsun diye sizi aşırılıklardan uzak bir ümmet yaptık.) (Bakara / 143.)

Şeyhülislam İbni Teymiyye r.h şöyle demiştir:

'Orta yol adil ve en iyi olan yoldur. Allah orta yolu seçenleri insanlara karşı şahit tutmuş ve onların şahitliğini Peygamber'in şahitliğine denk kılmıştır. Buhari'nin geçen rivayete göre: (Hz. Peygamber, bazı sahâbîler ile bulunurlarken onların yanından bir cenaze geçti. Ashâptan bazıları o cenazeyi hayırla andı. Bunun üzerine Nebî (s.a.v): "Kesinleşti" buyurdu. Sonra bir cenaze daha geçti. Orada bulunanlar onu da kötülükle andılar. Resûl–i Ekrem (s.a.v) yine: "Kesinleşti" buyurdu. Bunun üzerine sahâbîler: Ne kesinleşti Ya Resûlallah? diye sordu. Peygamber (s.a.v) da şöyle buyurdu: "Şu önce geçen cenazeyi hayırla andınız; bu sebeple onun cennete girmesi kesinleşti. Bu berikini kötülükle andınız; onun da cehenneme girmesi kesinleşti. Çünkü siz (mü'minler), yeryüzünde Allah'ın şahitlerisiniz."

Allah onları şahit tuttuğuna göre, onlar yalan yere şahitlik etmezler. Eğer onlar Allah'ın bir şeyi emrettiğine şahitlik ederlerse, o zaman Allah onu emretmiştir. Onlar, Allah'ın bir şeyi haram kıldığına şahitlik ederlerse, Allah onu haram kılmıştır. Eğer yalan veya yanlış şahitlik etselerdi, yeryüzünde Allah'ın şahitleri olamazlardı. Bilakis Allah, peygamberleri kendisinden haber verdikleri şeylerde methettiği gibi, onların da şahitliklerini metheder. Çünkü onlar O'nun hakkında haktan başka bir şey söylemezler. Aynı şekilde, İslam ümmeti de Allah'a karşı ancak hak ile şahitlik eder. Yüce Allah şöyle buyurdu: (Yüzünü ve özünü bana çevirenlerin yolunu izle.) (Lokman/15). Bu ümmet yüzünü Allah'a dönmüştür, bu yüzden onun yolunu izlemek farzdır. ("Mecmu'ul-Fetevâ" (19/177-178).)

- Yüce Allah şöyle buyurdu: Eğer bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz -Allah'a ve âhirete gerçekten inanıyorsanız- onu, Allah'a ve peygambere götürün.'(Nisâ/59).

(Eğer bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz götürün) sözü, üzerinde anlaştıkları şeyin Kitap ve Sünnet'e değil, sadece oluşmuş icmaya havale edilmesi gerektiğine delalet etmektedir.

İcmanın hücciyetine dair Sünnet'ten deliller:

- Tirmizi'nin (2167) İbn Ömer'den (Allah her ikisinden de razı olsun) rivayet ettiğine göre Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: (“Allah benim ümmetimi- Muhammed ümmetini- sapıklık üzerine bir araya getirmeyecektir. Allah'ın yardımı cemaatle beraberdir.) Elbani tarafından “Sahih al-Tirmizi ” sahih olduğunu belirtilmiştir.
- İbn-i Ebi Asım, es-Sünne'de (83) Enes bin Mâlik'ten rivayet etmiştir: “Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyururdu: 'Allah, ümmetimi sapıklıkta birleşmekten korumuştur. Elbani, Sahih el-Cami’da sahih olduğunu belirtilmiştir. (1786).

Birden çok hadiste Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) Müslüman topluluğuna bağlı kalmayı emretmiş, onlarla tartışmayı ve onları terk etmeyi yasaklamıştır. Bununla ilgili Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: (Kim (İslam) camiasından bir karış ayrılır da ölürse muhakkak o cahiliye ölümü ile ölür.”) (Buhari (7143) ve Müslim (1849)). Başka bir rivayette Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: (Kim cemaatten bir karış ayrılırsa İslam bağını boynundan çıkarmış olur).) Ebu Davud (4758) tarafından rivayet edilmiş ve Elbani tarafından Sahih Ebu Davud’da sahih olduğunu belirtilmiştir.

İmam Şafii r.h şöyle demiştir:

‘“Rasulullah'ın Müslümanların ümmetine bağlı kalmalarını emretmesi, -Allah'ın izniyle- Müslümanların icmasının vacip olduğuna dair delillerden biridir.” (El-Risale (1/403).)’

İbn-i Kudame r.h şöyle demiştir:

‘“Bu haberler sahabe ve tabiin arasında oldukça bilinen bir durumdu ve Selef ve Halef'ten hiç kimse buna itiraz etmedi. Bu konu ile ilgili ahad hadisler mütevatir derecesine ulaşmasa bile tüm bu verilerin toplamı bize şu zorunlu bilgi sağlıyor: Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem bu ümmetin konumunu yüceltmiş ve onun hata yapmayacağını bildirmiştir.’(“Rawdat al-Nazir (1/387)).

Yukarıda zikredilenler, icma'ın meşru bir delil olduğuna dair Kitap ve Sünnet'ten gelen delillerden bazılarıdır.

Şeyh İbn-i Useymin r.h şöyle demiştir:

‘Ümmetin bir şey üzerinde icma etmesi ya haktır ya da batıldır. Eğer hak ise icma bir delildir. Eğer batılsa, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem zamanından kıyamete kadar Allah katında en şerefli millet olan bu millet, Allah'ın onaylamadığı batıl bir konuda nasıl birleşebilir? Bu en büyük olmazlardan biridir.”(Mecmu’ Fetawa we Resail İbn Useymin(11/63)).

En iyisini Allah bilir.